

In de Branding

Natuurvereniging Hollandse Delta
(een afdeling van de KNNV)

natuurstudie | natuurbeleving | natuurbescherming

jaargang 32 nr. 2 - mei 2024

THEMA

Verlangen

Uitgelicht: natuuramnesie op de Maasvlakte
Natuur dichtbij: mijn verlangen en dat van een duif
Op stap met: Wim van Vliet
En verder: bijzondere woelmuizen in een braakbal, een Blaukehlchen,
geen waterspitsmuis, de Kleine Beer en de nachtegaal.

Voorwoord

Petra van Nes-de Man

Bij deze vindt u weer een nieuwe 'In de Branding' op de mat. Inmiddels is het volop voorjaar, bloesem aan de bomen, speenkruid, paardenbloemen, madeliefjes en hondsdrif in de bermen en weilanden. Ook heb ik de eerste vlinders al gezien en darterlen de lammetjes bij de burens in de wei. Mede door het zachte weer verlang je dan al snel naar meer, maar het is pas april.

Veel activiteiten zijn weer opgepakt. De Basis cursus Planten, opgezet in samenwerking met FLORON, is in inmiddels van start gegaan met veel enthousiaste deelnemers. In mei start de cursus 'Vlinders en insecten herkennen voor beginners' ook georganiseerd in samenwerking met IVN.

De vogeltellingen vinden met regelmaat plaats en zo gaan we weer met veel enthousiasme en activiteiten het voorjaar in, de zomer tegemoet. Zie onze website voor het cursusaanbod, onze excursies en andere activiteiten.

Eén zo'n andere activiteit is zwerfafval ruimen in natuurgebieden. Helaas is dit altijd weer hard nodig. Vorig jaar, februari, heeft tijdens zo'n zwerfvuilactie een incident voorgedaan met het voetgangerspontje in de Beningerslikken. Dit is nu weer actueel omdat de Veiligheidsraad zijn onderzoek naar de toedracht heeft afgerond. In de kranten is hier veel aandacht voor. Wij kennen dat rapport inmiddels ook en de belangrijkste conclusie is dat informatie ontbrak over het maximum aantal passagiers dat zich op het pontje mocht begeven. Het pontje was royaal, dus daaraan was dat ook niet af te meten. Zeker achteraf een enorm manco. Al deze aandacht rakelt weer veel op van hetgeen toen heeft plaatsgevonden en wij doen er alles aan om de slachtoffers hierin bij te staan. Dit pontje, eigendom van Natuurmonumenten, zal niet meer in gebruik genomen worden. Een zwarte dag in zo'n mooi natuurgebied. Laten we ook in dat gebied de draad weer oppakken en ons weer met passie en plezier richten op waar we ontzettend goed in zijn, namelijk inventariseren wat daar groeit, kruipt, loopt en vliegt.

Heel mooi is dat onze inspanningen worden gezien en gewaardeerd, o.a. door Eneco die ons ondersteunt bij ons werk door het schenken van veldwerkmateriaal en een nieuwe vogeltelpost. Zij doen dit ter compensatie van hun activiteiten, maar ook omdat zij inzien dat we niet zonder 'natuur' kunnen en dat zij als energieleverancier niet zonder de natuurvereniging kan.

We hebben dan ook inmiddels een werkgroep Ecologie opgestart, die de samenhang van al onze onderzoeken inzichtelijk maakt. Hierdoor zijn we beter in staat maatregelen voor te stellen die de ecologie in zijn totaliteit kunnen verbeteren. Weer een mooie interessante toevoeging aan ons werk als veldbiologen, ecologen en vrijwilligers.

Petra van Nes-de Man

In dit nummer

Voorwoord

Vooraankondiging symposium

KNNV-Eneco 24 mei

- 1 Natuuramnesie op de Maasvlakte.
- 4 Mijn verlangen en dat van een duif.
- 5 Bijzondere woelmuizen in een braakbal.
- 6 Verlangen of heimwee?
- 8 Op stap met Wim van Vliet.
- 10 Ein Blaukehlchen!
- 11 Achtendertigduizendzeshonderdeenenvijftig prooidieren.
- 12 De Kleine Beer (ZHL)
- 14 De nachtegaal
- 16 Activiteitenkalender
- 18 In de BRANDING

Vooraankondiging symposium KNNV-Eneco 24 mei

Op het moment dat deze editie naar de drukker gaat is nog niet alle informatie bekend. Meer informatie wordt gepubliceerd via de nieuwsbrief en de website.

Met Basiskwaliteit natuur op weg naar een biodiverse omgeving

Streven naar Basiskwaliteit Natuur in een dynamische omgeving
en de rol van citizen science

Wanneer: vrijdagmiddag 24 mei van 13.00 tot 16.30 uur

Waar: Hoofdkantoor Eneco, Rotterdam-Alexander

Natuurvereniging KNNV organiseert in samenwerking met Eneco in de Week van de Biodiversiteit dit symposium over de kansen voor natuur buiten bestaande natuurgebieden en de rol van vrijwilligers hierin. Streven naar een goed omschreven Basiskwaliteit Natuur is daarbij een belangrijk middel, maar die natuurwaarde bereik je niet zonder de inzet van relevante partijen zoals gemeenten, energiemaatschappijen, havenbedrijven en agrariërs. In dit symposium vertellen diverse partijen hoe zij tegen natuur in 'hun' domein aankijken en verkennen we de mogelijkheden voor de rol van burgers (citizen science). Op naar een natuurinclusieve samenleving!

juni 1948 : De Grote stern was een van de icoon broedvogelsoorten van De Beer. Foto: F. Kooijmans.

Uitgelicht

Natuuramnesie op de Maasvlakte.

Door: Gerard Ouweneel.

Ondanks Ed Buijsmans adagium 'Houd de gedachte aan De Beer levend' had ik mij voorgenomen voortaan te zwijgen over De Beer. Met een artikel in *Straatgras* zou het de laatste maal zijn dat ik het ruim zestig jaar geleden geliquideerde natuurmonument aanroerde. Het besluit viel nadat ik in een kringetje (jongere) vogelaars had horen mompelen 'daar heb je hem weer met zijn De Beer'. En verder omdat Buijsmans website het vele hetgeen hij over het gebied wist bijeen te brengen subliem in beeld brengt. Ook wees iemand erop dat ik met mijn De Beer relaxen in herhalingen ging vallen. Basta dus.

In dat verhaal in *Straatgras*, het tijdschrift van het Rotterdams Natuurhistorisch Museum, had ik erop gewezen dat De Beer zowel door toedoen van Rotterdam was ontstaan als ten onder gegaan. Immers, in 1872 had die stad als gevolg van doorgraving van de duinen bij Hoek van Holland zijn begeerde directe verbinding met de Noordzee gekregen. Daardoor was de kop van Rozenburg geïsoleerd geraakt en schiep dat isolement de voorwaarden voor het ontstaan van een van de befaamdste natuurgebieden van Nederland. Datzelfde Rotterdam schroomde ruim driekwart eeuw later niet om voor zijn expansie-ambities De Beer op de schop te nemen.

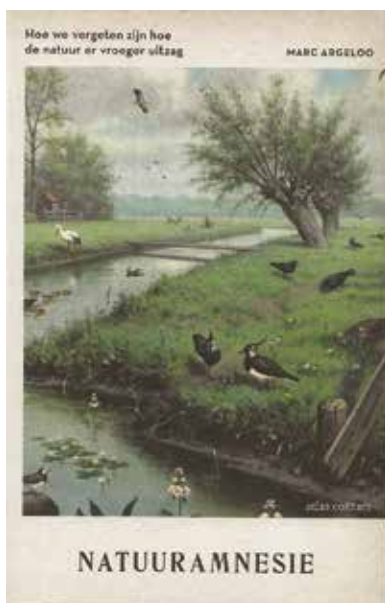
Begrip is op te brengen voor jongere collega-vogelaars die er genoeg van krijgen verhalen aan te horen over een ruim zestig

jaar geleden geliquideerd rijk vogelgebied. Indien ik, rond 1960 als begin twintiger, toen van een grijsaardvogelaar steeds opnieuw weemoedige verhalen had moeten aanhoren over landschappen en vogels in het Nederland van omstreeks 1900, zou ik die relaxen na een poosje stellig ook beu geweest zijn.

Het liep anders. Ondanks mijn voornemen was een terugblik naar het verdwenen De Beer-landschap aanleiding dat ik op zondag 23 september 2023 samen met de cineast Rik van der Linden en een tweekoppige

cameraploeg urenlang langs de Brielse Gatdam en over de Maasvlakte sjouwde. Net als ik had Rik *Natuuramnesie* van Marc Argeloo gelezen. Ook hem sprak het boek sterk aan. Argeloo hekelt de afwezigheid van een natuurhistorisch bewustzijn in de maatschappij, die hij neerzet als een samenleving waarin luchtige weetjes en berichten van incidenteel karakter over de natuur de boventoon voeren. Door zijn contacten met mensen van Bureau Stads-natuur in Rotterdam was Rik van der Linden mij op het spoor gekomen als een De Beer veteraan. Marc Argeloo had ik lang geleden ontmoet toen hij een causerie hield over zijn studie van hamerhoenders of maleo's op Sulawesi. Jaren later kwamen wij elkaar weer tegen tijdens een schrijversborrel in het tuinhuis van Uitgeverij AtlasContact aan de Prinsengracht.

Cover van het boek van Marc Argeloo, een van de inspiratiebronnen voor de film.

Simon de Waard

Toen Rik belde vertelde hij over de mini-documentaire *Basiskwaliteit Natuur* waaraan hij werkte. Opnamen annex een interview met iemand die ooit zelf op wijlen De Beer had rondgezworven zouden prima passen in zijn film, een productie die hij maakte in opdracht van een projectteam Groene Vrijwilligers, een samenwerkingsverband van in Nederland actief zijnde natuurbeschermings- en milieclubs. Met daarbij Vogelbescherming en de IVN.

'Alweer De Beer', bedacht ik. 'Wat moest ik in vredesnaam nog aan eerdere artikelen en interviews toevoegen?' Nog onlangs had Anthonie Stip mij ruim een uur geïnterviewd voor de Podcast *Toekomst van Natuur*. Dat had Anthonie dusdanig prima gedaan dat, bij het beluisteren en bekijken, ik verbaasd en lichtelijk verontrust geraakt was over hetgeen hij allemaal uit mij had weten te peuren. Iemand is dan pas een goed interview(st)er had Jeannette Parramoore van Vroege Vogels mij eens verzekerd indien de ondervraagde zaken prijsgeeft die hij liever voor zich had willen houden! Welnu, mijzelf achteraf beluisterend slaagde ook Jeannette daarin royaal.

Bij dat eerste telefoongesprek attendeerde ik Rik op de films van Simon de Waard. Deze in 1986 overleden cineast liet een omvangrijk oeuvre na waaronder kort na WOII opgenomen vogelfilms in en rond Rijnmond waarbij ook op De Beer. Nadat gevreesd werd dat De Waard films inclusief diens fotoarchief verloren waren gegaan, troffen Ed Buijsman, Ruud Vlek en ik begin deze eeuw diens films aan op de zolder van een garage in Rotterdam-West..., het was alsof wij een goudschat vonden. Toen wij later in het bezoekerscentrum van de Ackerdijkse Plassen met een daar aanwezige 16 millimeter filmprojector een dag lang de bewuste films aanschouwden, waren alle aanwezigen erover eens dat De Waard een voortreffelijk cineast was geweest. Na goedkeuring van de garage-eigenaar Henk de Wolde en De Waards zoon Hans zette Marc Plomp de in Nederland opgenomen films op DVD. De originele films gingen via de Heimans en Thijsses Stichting naar Beeld & Geluid in Hilversum. De Waards fotoarchief bleef onvindbaar en ging dus wel verloren.

Zondag 13 september bracht fraai nazomerweer zodat ik niet de enige was die Oostvoorne opzocht. De parkeerterreinen bij de Uitzichttoren waren volledig bezet en vol geluid. Met in het kielzog kleuters en honden spoedde een veelkoppig met strandjolijspullen beladen publiek zich richting zee. In eerste instantie leek het mij een minder geschikte entourage om het verleden beeldend te ontstoffen. Dat

viel mee. Rik had zich duchtig voorbereid en gidste de filmploeg en mij langs de buitenzijde van de Brielse Gatdam richting Maasvlakte. Een muur van omhoog rijzende industrie en haveninstallaties domineerde het uitzicht nadrukkelijk. Zuidwaarts kijkend, over de Slikken van Voorne richting Goeree-Overflakkee, kwam een ruimtelijker panorama in beeld. Het opkomende tij bracht groepjes steltlopers in beweging. Een telescoopscan over het nog droog liggende deel van de Slikken leverde een rustende visarend op en, dichterbij, een slechtvalk, destijds beide karakteristieke eind-september De Beer soorten, zij het de visarend incidenteel. Toen Rik mij vroeg te verwoorden in welk landschap wij hier ruim zes decennia geleden zouden hebben gestaan, kwam de reactie aarzelend op gang. Ik vertelde over de weidsheid van het De Beer-kustlandschap en vooral over herinneringen aan excursies met rondom een onbelemmerde gezichtseinder. Die rustende visarend gaf een voorzet. Pandion was een van de vogelsoorten waarvan mijn première plaatsvond op De Beer. Wat waren de leden van ons vogelaarsclubje begerig een visarend te zien, een sentiment dat trouwens nu nóg geldt, altijd weer. Toen eind-september 1954 NJN-ers meldden er eentje te hebben waargenomen besloten Ben van der Velden en ik een poging te doen. Een vrije zaterdagochtend bestond nog niet dus hadden wij alleen de middag voor een fiets heen-en-weertje naar De Beer, waar ons bovendien een forse wandeling wachtte: eentje vanaf Korfmakers opzichterwoning aan de Waterweg naar de zuidwesthoek, waar de visarend zich zou ophouden. Het lukte kantje boord waarbij neer gutschende buien en een straffe zuidwestenwind niet meewerkten. Daar waar het Groene Strand omhoog naar het Zuidslak ging de vogel op. Hij vloog af richting Brielsche Gat, zodat wij onze eerste visarend geenszins fraai te zien kregen. Maar het netvlies sloeg het beeld wel op. Mét een rij vertrouwde De Beer soorten maakten die visarend, een velduil, smelleken en een kleine jager óók die 25e september 1954 een memorabele dag. Terwijl ik tegenover de camera- en geluidsmen het visarendverhaal van op twee

dagen na 69 jaar eerder opdiste haalde Rik het Verkade-album *Onze groote rivieren* van Jac. P. Thijsses voor de dag en sloeg hij pagina 67 op, de Voerman-aquarel van de zuidkant van De Beer, die ook de cover van Ed Buijsmans *De Beer*-studie siert. Dat gaf weer nieuwe inspiratie, waarbij ik er wel op wees dat zowel de visarend-waarnemingsplaats van destijds als de plek waar Voerman circa een eeuw geleden aquarelleerde een paar kilometer oostelijker lag.

De avondsessie

Wij verkasten naar de Maasvlakte waar, staande aan de Waterwegmonding, Rik verzocht uit een meegenomen vogeldagboek te citeren. Dat deed ik, in de eerste plaats natuurlijk de notities van die visarend-premiëredag in 1954. Maar ook aantekeningen van een De Beer-excursie van toen een paar weken eerder, van die van 28 augustus 1954, een dag met een steppen-vorkstaartplevier, de tweede voor Nederland. Nog afgezien van de wetenschappelijke waarde zijn die oude dagboeken kostelijk omdat raadpleging van vroegere excursieverslagen beelden van landschappen, vogels en metgezellen van toen op het netvlies brengen.

Aantekeningen gemaakt op 28 augustus 1954.

Beer Zuidslak, ca. 1930. Foto: G.F. Makkink.

Over de apotheose die Rik had bedacht bewaarde hij de hele dag het zwijgen. Dat was maar goed ook want ik begon aardig moe te worden, hetgeen Rik niet ontging. In vallend schemer dirigeerde hij de minikaravaan voertuigen naar de Hartelhaven hoek Hartelkanaal, een locatie die vol zicht bood op de enorme kolenoverslagkade aan de Mississippihaven. Daar zette de filmploeg een enorm scherm op, waar de stevig waaierende wind algauw vat op kreeg. Om hun constructie te stutten sleepten de heren van alle kanten stenen aan; met succes. Ik kreeg het verzoek voor het scherm plaats te nemen waarna Rik via eveneens meegenomen apparatuur fragmenten uit de De Waard films op het scherm projecteerde. Met op de achtergrond de ook op een zondagavond in vol bedrijf zijnde Maasvlakte, met overal verlichting en rumoer, zat ik te kijken naar de Beer landschappen van driekwarteeuw geleden met kemphanen

Gerard bekijkt beelden van de Beer op de Maasvlakte.

en de broedkolonie grote sterns, een van de gloriesoorten van het natuurmonument. Aarzelend gaf ik wat commentaren. Maar vooral zweeg ik, ten prooi aan niet te becijferen gedachten. Hondsmoe en met naar binnen gekeerde blik ben ik naar Maasdam gekoerst.

De preview

Drie maanden na die opnamezondag, op 18 december 2023, vond in Utrecht een preview plaats voor de direct betrokkenen bij Riks documentaire. Het was lang geleden dat ik in een bioscoop zat en helemaal nooit op maandagochtend om negen uur

in het centrum van Utrecht. Marc Argeloo had er goed aan gedaan een aantal van zijn studenten uit te nodigen om ook te komen kijken. Hij en Rik praten in de documentaire het heden en verleden aan elkaar. Beelden van de Oude Maas, IJsselmonde, de Vlaardingse Vlietlanden, Voorne en De Beer en de Maasvlakte waren ons deel. De visarend is een van de rode draden die door de film loopt. Het bekijken en beluisteren van het eigen optreden gaf opnieuw zekerheid dat voor mij nimmer een Oscarnominatie zal zijn weggelegd. Na de vertoning en het alleszins terechte lange applaus vroeg Kars Veling van de Vlinderstichting om

commentaren. Op dat verzoek gingen velen in, vooral van zijde van de studenten. Het was een kostelijke ervaring om de gevatte opmerkingen van die groep jonge mensen aan te horen. Eentje, een dame, vroeg zich af waarom er zoveel 'verleden' in de film te zien was. Ze raadde aan meer in te gaan op de toekomst van onze natuur!

Hopelijk krijgen de lezers van dit tijdschrift de documentaire ook te zien, waarbij u dan een eigen antwoord op die vraag kan geven. Ik nam mij wederom voor om inderdaad verder over De Beer te zwijgen.

Koperuil. Foto: Peter Vermaas

Houtduif. Foto: Tom van Wanum.

Natuur dichtbij

Mijn verlangen en dat van een duif.

Door: Tom van Wanum.

Meestal zit hij, of misschien is het wel een zij, op de rand van de schutting. Vaak ook op de tuinlantaarn. Wat er dan in dat kleine kopje omgaat weet ik natuurlijk niet maar soms denk ik dat ze net zo verlangen naar het voorjaar als ik.

Onze "dikke duif", eigenlijk een houtduif, kan op zo'n moment langdurig stilzitten en kijkt opvallend vaak naar onze tuindeur. Boven de tuindeur loopt een vrij brede dakgoot en vlak daaronder groeit een forse druivenstok.

Ieder jaar hebben wij daaraan ruim voldoende druiven voor onszelf hangen en er blijft ook altijd genoeg over voor de spreuwen. Tenminste dat was in het verleden zo, want de laatste paar jaren ben ik al blij als ik één spreuw in de tuin zie.

Tegenwoordig komen de kauwen en de eksters de druiven snoepen. Niet zo behendig en massaal als de spreuwen dat deden maar het lukt ze toch om een flink deel van de druiven te laten verdwijnen in de vogelmaagjes. Deze druivenstok is het gehele jaar door ook in trek bij de kool- en pimpelmezen. Die

scharrelen tussen de vele bladeren door op zoek naar allerlei klein eetbaar spul en in de winter wordt dat gezocht tussen de vezelige schors van de druif.

Onze "dikke duif" is echter niet geïnteresseerd in al het eetbaars dat de druivenstok biedt. Vorig jaar heeft de duif ontdekt dat deze dikke tak ook een prima nestelplek biedt.

Tot onze verbazing begon de duif in het voorjaar takjes aan te slepen en zich te positioneren vlak boven de tuindeur op die horizontale tak.

Op z'n duifs werd er gebouwd aan een plek waar de eieren konden worden uitgebroed. Het nest werd er eentje zoals we die van duiven kennen, wat slordig neergelegde takjes waar je de eitjes van onderaf door het nest heen kunt zien, maar wat toch behoorlijk stormvast blijkt te zijn als er weer code geel, oranje of rood door het KNMI wordt afgegeven.

Eerlijk gezegd hadden we niet het idee dat het nestelen een succes zou worden want zo vlak boven de tuindeur die in de zomer

vrijwel altijd openstaat en het in en uit de tuin lopen zou wel veel verstoring opleveren, zo dachten we.

Echter nam de duif die verstoringen voor lief want nestelen onder de dakgoot biedt zeker voordelen als het hard regent.

Twee eieren werden er uitgebroed en als we de tuin inliepen keken twee paar duivenoogjes ons aan. Regen en wind konden dit, met slechts weinige plukjes dons bedekte, jong spul niet deren, de dakgoot vormde een prima bescherming.

Ik zou me helemaal kunnen voorstellen hoe de duif, zittend op de schutting in de stromende regen, alweer verlangt naar die droge plek.

Wat ik dan wel weer wonderlijk vind is dat hij, of toch zij, daar nu al niet gaat zitten om te schuilen. Zou het verlangen naar een droge plek dan toch iets menselijks zijn en dat dat voor duiven geen issue is?

In ieder geval begin ik steeds meer uit te kijken naar een nest met twee jonge, kale duiven boven de tuindeur.

Bijzondere woelmuizen in een braakbal.

Door: Marianne op den Dries.

In het winterseizoen komt de zoogdierwerkgroep om de twee weken bij elkaar om braakballen te pluizen. Sinds een tijdje probeer ik hierbij aanwezig te zijn. De braakballen van de kerkuilen die we op deze avonden pluizen komen (bijna altijd) van Goeree-Overflakkee.

Als je net begint met pluizen is het erg moeilijk om aan de hand van de verschillende kaken te ontdekken welke muis je in handen hebt. Ook worden er (gedeeltes van) schedels van vogels, kaken van mollen, ratten en woelratten gevonden.

Wat wel gelijk duidelijk is, is dat er verschillende groepen muizen zijn. Er zijn spitsmuizen (vleeseters), woelmuizen (planteneters) en ware muizen (alleseters). De drie families zijn te herkennen aan de vorm van de kaken, tanden en kiezen. Spitsmuizen hebben een langgerekte schedel en er is één langgerekte rij tanden. Woelmuizen hebben een kauwvlak met een "zigzagpatroon", ware muizen een kauwvlak met knobbeltjes (bultjes).

Bij de determinatie is het van belang om eerst te bepalen bij welke familie de kaken thuishoren en dan kun je verdergaan met de sleutel om erachter te komen van welke specifieke muis of rat je een kaakje in handen hebt. Tijdens de avonden worden het meest de kaken van veldmuizen gevonden. Ook de kaken van spitsmuizen worden regelmatig gedetermineerd.

Als je om je heen hoort dat er ook andere soorten woelmuizen gevonden worden, dan verlang je er zelf ook naar om een keer zo'n andere muis in je braakbal te ontdekken.

Als je zelf denkt dat je een 'gewone' veldmuis hebt gedetermineerd en het blijkt toch een andere muis te zijn, dan vind je het erg jammer dat je dat zelf niet ontdekt hebt!

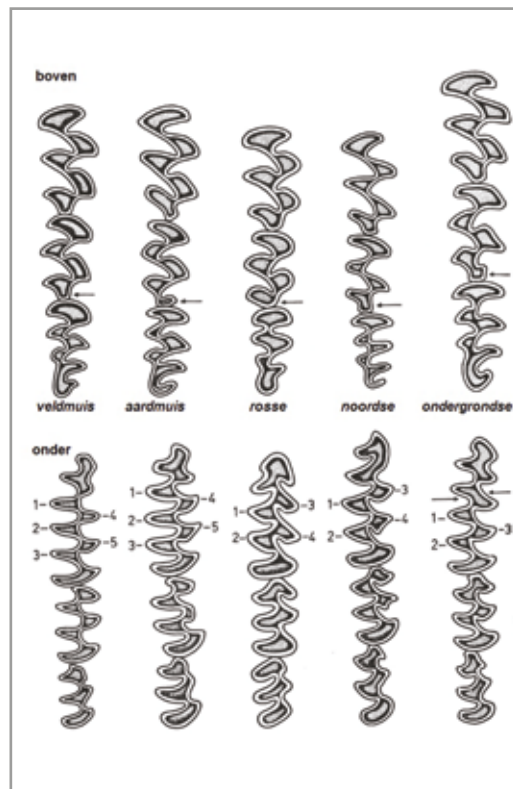
Als je dan hoort dat er toch een aantal rosse woelmuizen in de braakballen zitten, dan wil je er ook graag zelf één ontdekken.

Ik merk wel dat naarmate je het pluizen vaker doet, je steeds beter zelf de verschillen ziet.

Op 6 februari van dit jaar was het eindelijk zover: mijn eerste zelf ontdekte rosse woelmuis!

Eigenlijk is het vrij duidelijk als je weet waar je op moet letten.

De laatste pluisavond van dit seizoen (12 maart) hadden we relatief veel aardmuizen in de braakballen zitten, namelijk wel 6 stuks! Dat is best veel, als je in beschouwing neemt dat we er vanaf 2018 in totaal maar 19 hebben aangetroffen.

Determinatietabel van de kaken van woelmuizen.

Foto: Jan Alewijn Dijkhuizen.

Onderkaak rechts van de rosse woelmuis.
Foto: Jan Alewijn Dijkhuizen.

Aardmuis bovenkaak met het extra vlakje.
Foto: Jan Alewijn Dijkhuizen.

V e r l a n g e n o f h e i m w e e ?

Door: Tom van Wanum.

Zoeken naar inspiratie voor een stukje voor de Branding op het internet levert vaak wonderbaarlijke inzichten op. Bij het googelen van het woord “verlangen” kreeg ik een hele rits aan mooie zinnen die op de een of ander manier probeerden dat wat wij verstaan onder dat woord boven tafel te krijgen.

Wat te denken van:

Verlangen, een oerkracht die in ons sluimert, een fluistering van de ziel. Het is het verlangen naar het onbekende, de hunkering naar wat nog niet is, maar misschien ooit zal zijn. Een verlangen dat ons voortdrijft, ons doet zoeken naar vervulling, naar betekenis en passie.

Verlangen ligt hier duidelijk in de toekomst, in het verschiet dus. Maar is dat altijd zo? Is verlangen typisch iets voor dat wat in de toekomst ligt?

Ik denk van niet, verlangen naar iets dat is geweest bestaat en hoeft echt niet altijd in: “Vroeger was...” te eindigen.

In maart zijn we weer begonnen met het tellen van de vogels op de Westplaat. Deze tellingen zijn niet nieuw, al sinds 1978 wordt dit gebied door leden van de vogelwerkgroep geteld.

Iedere maand rond de 15e lopen de tellers het hele gebied door en noteren alle vogels die op de een of andere manier een relatie hebben met de Westplaat.

Het zijn natuurlijk niet dezelfde tellers gebleven gedurende die lange periode. Sommigen zijn gestopt en er zijn nieuwe tellers voor in de plaats gekomen.

De reden dat tellers zijn gestopt is bijna altijd de leeftijd.

Soms verlangen we ook naar wat is geweest. Naar die ene persoon wiens stem we nog eens willen horen. Verlangen kan ook een terugblik zijn.

Iedereen die wel eens op de Westplaat komt zal het kunnen beamen, daar tellen is geen sinecure. Het is een zeer dynamisch gebied dat continu verandert. Het tij zet bij vloed delen onder water en brengt slib op dat achterblijft bij eb. Extreem hoog water dringt ver naar binnen en schuurt de kreken verder uit en verdiept ze.

Er moet dan gesprongen worden of gewaaid waarbij de hoogte van de kaplaarzen bepaalt of het gekozen “pad” het juiste is. Zo niet dan zit er niets anders op dan terug te lopen en een nieuwe route te zoeken. Het eerste deel voert ons altijd door het stuk dat we de “Biezen” hebben gedoopt. In de beginjaren van de telling was dit een gebied

dat regelmatig onder water stond en dat doorploegd was met smalle kreekjes. Later ontstond, toen het gebied niet meer bij elke vloed onder water kwam te staan, een dichte begroeiing met o.a. zeekraal. Na opslibbing kwam het gebied steeds hoger te liggen en kwam het nog weinig voor dat alles onder water stond. De begroeiing veranderde en vooral de zeeaster maakte het lastig. De kreken bleven en werden door de begroeiing praktisch onzichtbaar. Regelmatig verdween er een teller voorover tussen de zeeaster na een struikeling in een niet geziene kreek.

Al lopende en struikelend werden de opvliegende vogels geteld en mij zullen altijd de rustende velduilen en de vele watersnippen en bokjes bijblijven.

We verlangen naar aandacht, erkenning en gezelschap. We willen gehoord en gezien worden, serieus genomen worden. Misschien verlang je naar een partner, een gezin, of simpelweg naar samenzijn.

Nadat we de Biezen achter ons hadden gelaten kwamen we op de slikplaten, een grote vlakte van slib en bij eb een enkele geul. Vanaf hier werden dan de vele, soms duizenden, vogels geteld. Schuin aan de overkant, zag je door de telescoop, de kijkhut de “Bonte Piet” liggen. Deze leek zo

dichtbij maar het was nog een pittige tocht door het zuigende slik.

Aangekomen bij de kijkhut was daar dan een welverdiende pauze met koffie, brood, koek en sterke verhalen. Afhankelijk van het weer werd er binnen gepauzeerd maar heel soms ook buiten. Even met de ogen dicht en luisteren naar de wind, het water en de vogelgeluiden.

De telling werd afgesloten door een tocht over het pad richting Brielse Gatdam, en tenslotte over deze dam, die toen nog begaanbaar was, naar de parkeerplaats. Al met al een geweldig mooie telling maar wel eentje waarbij je 's avonds voelde dat je "iets gedaan had die dag!"

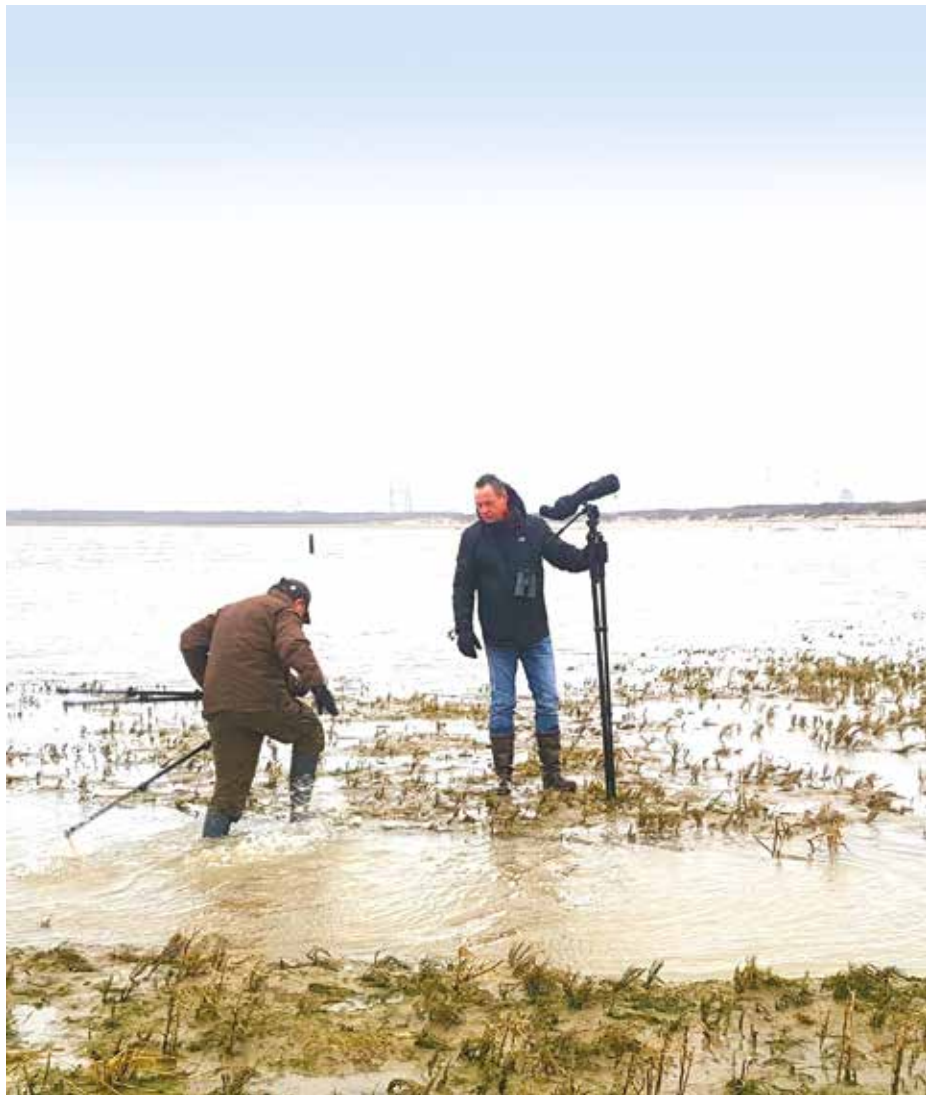
Soms is verlangen zoet als honing, een zachte bries die ons hart verwarmt. Op andere momenten is het scherp als een dolk, een pijnlijke herinnering aan wat we missen. Maar altijd is het een kracht die ons in beweging zet, ons uitdaagt om te dromen, te streven, te leven.

Tegenwoordig, ik heb het al aangestipt, tellen we niet meer op die manier, simpelweg omdat we niet meer voldoende tellers hebben om een poule op te zetten voor het hele jaar. De laatste jaren tellen we nog maar met 4 vogelaars gedurende 6 maanden. In het voorjaar 3 en in het najaar 3 maanden. De leeftijd gecombineerd met de zwaarte van de telling heft zijn tol! Om het iets makkelijker te maken hebben we ook de route veranderd. We steken de slikplaat niet meer over richting de kijkhut, maar lopen terug langs de Biezen naar de parkeerplaats bij "Aan Zee" en rijden dan rond naar de noordzijde van de Westplaat.

Vervolgens lopen we aan de buitenzijde van het riet en struweel langs de nieuwe ontstane duintjes en via het pad terug. Het is duidelijk, het aantal tellingen en de te lopen route zijn niet meer dat wat ooit geweest is. Nog steeds behoorlijk pittig en heel leuk, maar toch, het is anders.

Verlangen is een richtingaanwijzer naar onze diepste wensen en behoeften. Het is een vuur dat ons voortstuwt, een innerlijke roep om vervulling. Dus luister naar je verlangens, want ze wijzen je de weg naar wat je werkelijk nodig hebt. En nu komt dat verlangen om de hoek kijken.

Verlangen wordt meestal gezien als iets dat in de toekomst ligt. Als je 16 wordt mag je brommer rijden, met je 18e kruip je achter het stuur van de lesauto en als je 21 wordt mag je gaan stemmen (ik ben van die generatie). Verlangen naar iets dat is geweest wordt meestal benoemd als heimwee maar dat vind ik wat zielig klinken en zo zie ik de Westplaat-tellingen echt niet. We hebben een heel leuke ploeg van 4 tellers die tijdens de tellingen altijd wel iets interessants of leuks beleven of vertellen. Tellers waarmee je zelfs staand in de stromende regen nog plezier kunt maken en altijd bereid zijn een handje toe te steken bij een sprong. Toch denk ik wel eens terug aan de tijd dat je soepel over de kreken sprong en er weer

De hoogte van de kaplaarzen bepaalde of de kreek kon worden overgestoken. Foto: Tom van Wanum.

zelfstandig uit kon klimmen als het mis ging zonder dat je om hulp hoefde te roepen. Hoe je je kaplaarzen uit de zuigende modder moest trekken met een schuine blik gericht op de kijkhut en hoever je nog moest.

Verlangen of heimwee? Misschien maar gewoon proberen in het hier en nu te leven en nagenieten van de leuke dingen die zijn geweest en die er zeker ook nog wel gaan komen.

Even de ogen dicht bij de Bonte Piet, Pim Stins en Jaap Koekendorp. Foto: Hugo van der Slot.

Op stap met

Op stap met Wim van Vliet.

Door: Jan Alewijn Dijkhuizen.

De route ernaar toe belooft niet veel goeds, snelwegen met files van vrachtverkeer, bruggen die ellenlang open staan, industrie, grote kranen, flatwijken en het groen komt van sportvelden... Natuurlijk overdrijf ik wat maar dat is vooral om het contrast aan te geven met het gebied waar ik met Wim op stap ga: De Landtong van Rozenburg: ongetemde natuur! De status van dit gebied is echter wat vaag. Op de site van de gemeente Rotterdam lees ik: "Aan de toekomst van het gebied wordt hard gewerkt, naast het huidige natuurgebied komt er kleinschalige bedrijfsvestiging en moet er een parkachtig landschap ontstaan". Op een of andere manier stelt me dat niet gerust.

Wim en ik hebben afgesproken bij het EIC-gebouw (Educatief Informatie Centrum), een strak pand met groot rechthoekig parkeerterrein, niet erg inspirerend. Als Wim zijn fiets heeft neergezet en we de parkeerplaats aflopen treden we een totaal andere wereld binnen. Er is één pad; een fietspad door het gebied, maar Wim neemt me direct de wildernis in. Overal zijn koeienpaadjes die door de ongeveer 30 Schotse hooglanders worden opgehouden. En mede dankzij de snoeischaar die Wim bij zich heeft kun je die jaarrond volgen. Door bramenbos, wilgenbos, meidoornstruweel, stekelige duindoorns en af en toe over een open vlakte, heuvel op heuvel af, langs poelen en geulen... Wat een bizar gebied zo midden in de Europoort. Op stap met Wim betekent aandacht voor alles wat hier leeft en groeit maar ook aandacht voor de historie. Wim is een geboren en getogen Rozenburger; een echte Slikneus! Ooit is Rozenburg eind 16e eeuw ontstaan als slikplaat in de monding van de Maas, nu noemen ze de bewoners van dit eiland dan ook Slikneuzen. En Wim is een rasechte, zijn hele leven heeft hij hier gewoond en gewerkt. Als kind heeft Wim al bij zijn vader op het land geholpen.

Rozenburg is lang agrarisch land geweest en Wim weet daar alles van. Wanneer we dwars door een bosje zijn gelopen en bij een drinkpoel van vee aangekomen zijn vertelt Wim dat hij op exact deze plek aardbeien geplukt heeft.

Verderop in de buurt van de Kleine Beer heeft Wim spruiten geplukt en weet nog dat hij in de rustpauze over de dijk het Briels Gat in dook om te zwemmen tussen de zeehonden. Hoe moet dat zijn voor mensen die in één generatie tijd dit gebied onherkenbaar veranderd hebben zien worden van landbouwgebied naar havengebied met kanalen, bruggen, kranen, overslag en che-

"Hier heb ik aardbeien geplukt".
Foto Jan Alewijn Dijkhuizen

mische industrie? En daar midden op een braakliggend terrein welke als grondopslag werd gebruikt ontstond de huidige natuur van de Landtong.

Wim en ik hebben elkaar voor het eerst ontmoet tijdens het intakegesprek voor de IVN-natuurguiden cursus in 2018. Hoe kwam hij erbij om met zijn technische achtergrond – zijn vader stuurde Wim niet naar de tuinbouwschool maar naar de ambachtsschool in Vlaardingen – zich aan te melden voor deze intensieve natuurscursus? Dat had alles te maken met de ontwikkelingen op de Landtong. Stichting Ark liet voor het recreatieschap vee grazen op de landtong en organiseerde daar vanuit het EIC excursies voor schoolklassen. Wim hielp hierbij maar over natuur moest hij nog veel leren. Toen het beheer in andere handen overging is het educatieve werk via vrijwilligers naar het IVN gegaan. En zo kwam Wim in aanraking met het IVN en heeft Marleen hem overgehaald de guidenscursus te gaan doen. Het aantal excursies op de Landtong is geen dag vullende taak en dus zocht Wim ook andere activiteiten om op de Landtong bezig te zijn. Wim werd lid van de KNNV en doet nu BMP (broedvogel monitoring project) tellingen, dagvlinder route monitoring, PTT (punt transect telling), nachtvlinderonderzoek en paddenstoelenonderzoek...

Overigens doet Wim heel veel alleen, en in zo'n ruig terrein als de Landtong is het aan te bevelen om met z'n tweeën te gaan struinen. Schroom dus niet om contact met hem op te nemen om samen het gebied te beleven en te onderzoeken! En is dat de moeite waard op de Landtong? Ja, dat is de moeite waard! Al struinend door het gebied horen we al heel wat zangvogels waaronder de Cetti's zangers. In de bomen broeden de eerste blauwe reigers en we tellen al 4 nesten lepelaars! Even verderop zit een havik op zijn nest, luid kekkend vliegt hij op om na een minuut

weer op het nest terug te keren. Wim wijst naar de grond, aan de ene kant zien we een nest eieren van grauwe ganzen en aan de andere kant tientallen rozetten van de bijenorchis. Onderweg vertelt Wim ook dat hij beleidsmatig bij het gebied betrokken is. Toen er plannen waren om het gebouw voor Walstroom dwars in het gebied te bouwen, hebben betrokkenen waaronder Wim geadviseerd om het gebouw op een andere manier in het landschap in te passen wat ook zo uitgevoerd is.

Er is dankzij de opslag van grond behoorlijk hoogteverschil te vinden op de Landtong. Daardoor vind je er veel verschillende biotopen en in één van de hellingen wordt al jaren een oeverwalwand in stand gehouden, met succes!

Op de terugweg naar het EIC lopen we langs een open gemaaid weide, om wat extra diversiteit in het terrein te houden en duindoorn te verwijderen. Aan de rand blijkt Wim een led-emmer, een nachtvlindervalk, neergezet te hebben. Ik weet dat Wim en Karel zeer regelmatig met zo'n emmer naar de ook op Rozenburg gelegen Kleine Beer gaan maar ik had er nog nooit een gezien.

Ik stelde me daar allerlei zware apparatuur bij voor en ik had al medelijden met deze krasse knarren die door het veld liepen te sjouwen met allerlei vangmiddelen. Niets is minder waar, zo'n led-emmer weegt haast niets en de lamp is een soort stokje. Het voordeel hiervan is natuurlijk dat je er zonder problemen diep mee een gebied in kunt lopen. Het is nog hartstikke vroeg in het jaar en behoorlijk koud en winderig maar toch zitten er al een paar soorten nachtvlinders in de val. Na determinatie met ObsIdentify laten we ze weer vliegen. De app ObsIdentify is echt een must voor nachtvlinderonderzoek. Er zijn al zoveel data ingevoerd dat de determinatie van nachtvlinders behoorlijk betrouwbaar is, en

Wim op de oeverwaluwand. Foto: Jan Alewijn Dijkhuizen.

dankzij de validatoren van Waarneming.nl worden eventuele fouten er wel uitgehaald. Je kunt deze app ook gewoon thuis gebruiken als er een nachtvlinder op je raam of muur zit. Uiteraard is de app voor veel meer soortgroepen gemaakt, probeer hem maar eens!

Nu ik Wim zo met de led-emmer bezig zie in combinatie met ObsIdentify word ik wel gestimuleerd om hier ook eens mee aan de slag te gaan, ook leken zoals ik kunnen hier al veel gegevens mee verzamelen.

Met de emmer in de hand lopen we terug naar ons startpunt. Wim is nog niet uitgepraat over "zijn" Landtong. En terecht, nu is het al indrukwekkend en straks als het weer warmer wordt komen er nog meer vogels, gaat alles weer bloeien en komen er vlinders, bijen en andere insecten. Voor wie niet in de gelegenheid is om zelf door het gebied te struinen verwijs ik naar het programma van Vara Vroege Vogels waar Karel en Wim aan bijgedragen hebben.

Zie <https://www.bnnvara.nl/vroegevogels/videos/598527>

En wil je een keer met Wim mee naar de Landtong: De KNNV heeft een excursie naar de Landtong in de agenda staan op 1 juni. En ga anders een keer met Wim mee met een telling, er gaat een bizarre wereld voor je open!

Wim met de LED-emmer. Foto: Jan Alewijn Dijkhuizen.

Ein Blaukehlchen!

Door: Peter Vermaas.

Lang geleden toen wij nog niet zo lang vogelaars waren, hadden we veel vogels nog nooit eerder gezien. We hadden in het begin gezamenlijk één verrekijktje. Daar kwam al gauw een tweede bij, om niet te hoeven wachten op je beurt om te zien waar de ander naar stond te kijken. De eerste Peterson's vogelgids werd aangeschaft om de soorten te leren kennen. We waren blij met een vink (zijn we nog).

Op een zeker moment heb je het idee dat je al heel veel soorten gezien hebt, maar dat er toch nog wel wat ontbreekt aan dat lijstje. Je gaat naar bepaalde gebieden in de omgeving om soorten te zien die je rond huis niet zal aantreffen. Tegenwoordig hebben we het dan over andere biotopen, maar toen zei je gewoon: "ergens anders" heen.

Eén soort stond voor ons wel hoog op onze wensenlijst. Dat was de blauwborst. Steeds als we in een gebied kwamen waar die zou kunnen voorkomen was het speuren naar die blauwe borst die zich blijkbaar voor ons steeds verstopte. Het was onze wenssoort, sommigen noemen dat een schaamsoort ... heb je die nog nooit gezien???? Nou ja!

Ik herinner me dat we in de kijkhut "het Kiekgat" menig uurtje gezeten hebben, gewapend met kijker en Peterson's om elke vogel te determineren. Van alles was er te zien: slobbeend, krakeend, rietgors, bruine kiekendief enzovoort. In die tijd was het uitzicht uit die hut best de moeite waard. Tientallen keren waren we er al geweest en steeds geen blauwborst. Op een zeker moment gaat de deur in de hut open en komt een man binnen die ons begroet met "guten Tag". Achter hem heeft zijn vrouw de deur nog in haar hand, kijkt naar links, naast de deur en roept: "Ach guck mal, ein Blaukehlchen!". Jeannette en ik stormen van ons bankje in de richting van de uitgang om net te laat ons hoofd naar buiten te steken. Weg is de vogel! Het Duitse echtpaar zal wel gedacht hebben ...

Misschien wel een jaar later waren we bij kijkhut "de Bonte Piet" geweest en lopen terug naar de auto bij slag Baardmannetje. Warempel daar zit een blauwborst boven in de struiken. Kijk nou wat mooi! We genieten ervan. Die staart met dat kastanjebruine tintje. Dat zingende snavelkje, die blauwe keel met dat mooie rode vlekje in het midden. Geweldig. Weer een soort op onze

lijst. Thuisgekomen de vogelgids er nog eens bij gepakt en de blauwborst opgezocht. Toen pas realiseerden we ons dat het niet zomaar een blauwborst was maar een bijzondere roodgesterde blauwborst, die in onze streken niet vaak gezien wordt. Wisten wij veel...

Inmiddels weten we dat je voor blauwborsten de meeste kans hebt in het vroege voorjaar. Als de mannetjes hoog in het riet zitten te zingen om vrouwtjes te lokken en hun territorium af te bakenen. Zodra er eieren of jongen zijn, willen ze minder opvallen. Dan lijkt het wel of ze verdwenen zijn. Als je een roodgesterde blauwborst wilt zien, moet je geduld en geluk hebben of naar Scandinavië gaan. Die roodgesterde blauwborsten zijn op trek ook te zien op Cyprus. Deze variant trekt namelijk vanuit Afrika via de oostelijke route naar het noorden, terwijl onze variant (wit vlekje in het blauw) meer de westelijke trekroute volgt. Voor ons zijn er nog zat soorten die we wensen te zien, maar als we die nog niet gezien hebben, schamen we ons er niet voor. Je moet tenslotte wat te verlangen over houden.

Blauwborst (niet de vogel uit het verhaal). Foto: Peter Vermaas

Achtendertigduizendzeshonderdeenenvijftig prooidieren.

Door: Jan Alewijn Dijkhuizen.

Op vakantie wandelen Annette en ik vaak langs riviertjes, het is gemakkelijk wandelen en er groeit en bloeit van alles. En we zoeken dan altijd de oevers af naar waterspreeuwen. We noemen ze altijd bij hun Engelse naam: dipper. Dat klinkt leuk en het is echt een naam die bij de soort past, waterspreeuwen (dippers) duiken even het water in om onder water zwemmend hun prooi te vangen.

Zo is er ook een spitsmuis die kan duiken op zoek naar prooi, de waterspitsmuis. Toeval of niet, ook dit dier is net als de waterspreeuw zwart van boven en wit van onder. Nee die kleur is geen toeval, veel dieren hebben deze kleurcombinatie. Als je van onder zo'n tweekleurig dier naar boven kijkt naar de lichte lucht valt hij minder op, net als van boven naar het donkere water. Denk maar aan alle watervogels als alk, zeekoet, duikers, enzovoort, een mooie schutkleur.

Die waterspitsmuizen zijn in verhouding tot andere spitsmuizen groot en indrukwekkend, echt een soort die je een keer

tegen wilt komen of minstens een keer wilt vinden (dood of levend). En omdat waterspitsmuizen een teruggetrokken bestaan leiden en niet erg algemeen zijn, willen we hem zeker een keer spotten! KNNV-ers begrijpen dit als geen ander, er hoeft maar een dwaalgast in ons land te verschijnen of soortenjagers staan in drommen met dure fototoestellen klaar om er een uniek plaatje van te maken...

De waterspitsmuis komt boven en onder Voorne-Putten mondjesmaat voor. Uit Midden-Delfland en Goeree-Overflakkee zijn waarnemingen bekend, zowel levend als in braakballen en ook in IJsselmonde bij Klein Profijt is een waarneming gedaan. Je zou dus zeggen dat de waterspitsmuis ook wel een keer op Voorne gevonden moet worden, of in een lifetrap of in een braakbal. Als je googelt op *Waarneming.nl* kom je 1 waarneming tegen van een waterspitsmuis op Voorne-Putten: op 5 september 2007 vond Rienk Geene een lijkje nabij het Kanaal door Voorne. Hij stuurde het dier op en kreeg dit als antwoord van validator van

de Zoogdiervereniging Maurice la Haye: *Het stinkende muzenlijkje was donker antraciet, een forse spitsmuis en viel onmiddellijk op als waterspitsmuis. Ik heb de kiel met stijve haren onderaan de staart gecontroleerd.*

Een lijk in 2007, dan zou je denken, er zijn er meer....

Sinds 2007 pluis ik samen met andere pluizers braakballen van voornamelijk kerkuilen en af en toe ransuilen en we zijn nu 38651 prooidieren verder. Van zo'n 95 locaties op Voorne-Putten weten we nu wat uilen eten: geen waterspitsmuis!

Gelukkig mocht ik in december 2022 een keer mee vallen controleren in de Preekhilpolder bij Ouddorp. Daar vingen we een zeer levende waterspitsmuis, een scherpe foto maken als bewijs lukte niet echt maar ik heb hem gezien! Voorne-Putten moet het helaas nog even doen met het stinkende lijkje uit 2007...

Nog maar even doorpluizen in de hoop dat ooit...

Waterspitsmuis, preekhilpolder. Foto: Jan Alewijn Dijkhuizen

De Kleine Beer (ZHL)

Door: Karel van Rijdsdijk en Wim van Vliet.

De Kleine Beer (DKB) is eigendom en in beheer van het Zuid-Hollands Landschap (ZHL) en is voor het publiek een niet-toegankelijk gebied. Het terrein is gelegen aan de noordwest-zijde van het Brielse Meer en bestaat uit moeras met in het midden een open terrein dat omsloten is door bomen en struiken en wordt doorkruist door een kreek. Via een houten brug kan men het open veld betreden.

Karel van Rijdsdijk. Foto: Wim van Vliet

Al een aantal jaren zijn de Vogel- en Plantenwerkgroep van de KNNV-afdeling Hollandse Delta (Natuurvereniging Hollandse Delta) voor ZHL actief met inventarisaties en begin 2020 kwam de vraag voor een inventarisatie van dagvlinders. Op een wedervraag of er ook interesse was voor het inventariseren van nachtvlinders werd positief geantwoord.

De levenscyclus van een vlinder is: ei-rups-pop en imago. Dit betekent dat het imago in een paar weken voor nageslacht moet zorgen. De groep "vlinders" is een verzamelnaam van dagvlinders en micro- en macronachtvlinders.

Dagvlinders:

Vliegen overdag (zonnig en temperatuur >15°C) en deze zijn actief tussen april en oktober en zijn te onderscheiden door een knop op het uiteinde van de antenne (voelspriet).

Inventarisatie wordt uitgevoerd door op regelmatige tijden een vastgestelde route te lopen.

Maar ook waarnemingen buiten de route worden genoteerd en gemeld.

Micro- (ook wel motten genoemd) versus macronachtvlinders (resp. ca.1500 en ca. 900 soorten)

Het verschil tussen een micro- en macronachtvlinder is niet de grootte maar een morfologisch verschil: zoals andere vormen van vleugels, voelspriet en kop.

De groepen zijn te verdelen in voorjaar-, zomer-, herfst- en wintersoorten en ze vliegen vanaf 5°C.

Voorbeeld: de kamperfoelie-uil vliegt vanaf

Plakker (man). Foto: Karel van Rijdsdijk.

half februari-half mei in één generatie, de eieren worden afzonderlijk afgezet op een stengel van de waardplant (kamperfoelie) en als de rups volgroeid is dan gaat deze in de grond en wordt daar een stevige cocon gevormd.

In de zomer is het grootste aantal soorten waar te nemen en deze hebben ook meestal meerdere generaties.

In beide groepen zitten ook nachtvlinders die uitsluitend overdag vliegen: zogenaamd dag- en nachtactief.

Gebruikte methodes voor een inventarisatie.

- 1: Lopend/ struinend: over de paden en door het open veld struinen om zo de vlinders op te jagen.
- 2: Led-emmers: ontworpen door de Vlin-derstichting om het "vlinderen" onder een breder publiek meer bekendheid te geven. Dit is de mogelijkheid om op een simpele en flexibele manier vlinders te kunnen vangen. Bestaat uit een emmer, lege eierdozen, gat in het deksel voor trechter met set Led-lampjes (ca 400 nm) en voeding via een powerbank.

Wij gebruiken 3 Led-emmers en deze worden 's middags op 3 verschillende plekken neergezet of aan een boom gehangen en de volgende ochtend gecontroleerd.

- 3: Vangpotten met feromonen: eigenlijk ontworpen voor gebruik bij bestrijding van ongedierte (bijvoorbeeld tripsen) in kassen en gebaseerd op het uitgescheiden feromoon van het vrouwtje voor het aantrekken van manlijke exemplaren (geen man dan ook geen bevruchting).

Wij gebruiken deze techniek voor het vangen van zogenaamde wespvlinders zoals populierenwespvlinder, wilgenglasvlinder en appelglasvlinder.

- 4: Laken met lamp: Nog steeds de beste methode, maar wel vermoeiend en arbeidsintensief om het equipment door

het blubberige pad en over een afstand naar het veld te brengen en in het donker weer op te ruimen.

Statief met daaraan opgehangen een gespannen laken, minimaal een HPL-lamp 125W en, bij gebrek van een stopcontact, noodgedwongen aangesloten aan een aggregaat (220V).

Vangpot met feromoon. Foto: Wim van Vliet.

Overzicht waarnemingen.

Op jaarbasis valt het aantal waargenomen soorten misschien tegen, mede veroorzaakt door de weersomstandigheden: hittegolven, stormen en plensbuien.

Maar alles bij elkaar gezet (2020-2023) is het best een leuke lijst.

Overzicht van aantal waargenomen soorten

jaar	2020	2021	2022	2023	2020-2023
dag	14	15	11	12	18
macro	90	79	95	104	188
micro	27	21	49	51	91

Determinatie.

Waarneming.nl is een "open" invoerportaal (waarnemingen kunnen door iedereen worden ingezien). Het determineren van flora en fauna is de laatste jaren ook veranderd:

vroeger met behulp van diverse veldgidsen en tegenwoordig ook digitaal (Waarneming.nl > ObsIdentify). Door het invoeren van een opname in de app wordt een mogelijke identificatie getoond. Voor een juiste herkenning is wel een duidelijke opname noodzakelijk en blijft het toch een indicatie. Alle ingevoerde waarnemingen worden alsnog beoordeeld door een erkende validator.

Invoer waarnemingen via Telmee/NDFF.

Telmee/NDFF is persoonsgebonden invoerportaal (alleen eigen waarnemingen zijn zichtbaar).

De waarnemingen van de "looproute" gaan naar de Vlinderstichting en de nachtvlinders (micro en macro) worden gemeld aan Telmee/NDFF.

Alle gevalideerde waarnemingen worden vervolgens doorgestuurd naar BIJ12: zij verzorgen het beheer van "kennisdocumenten van de soorten"

Klimaatverandering

In de afgelopen vier jaar waren er best moeilijke tijden voor flora en fauna: stormen, hittegolven gevolgd door droogte, plensbuien en soms twee keer herfst in een jaar.

Verbanden tussen insecten en planten.

Flora en insecten vormen een twee-eenheid: planten zijn afhankelijk van bestuiving door bijvoorbeeld bijen, hommels en zweefvliegen, zij gebruiken de nectar van de bloemen als voeding.

Vlinders zijn voor voeding ook afhankelijk van de nectar van de bloemen, maar gebruiken de planten, struiken en bomen ook als waardplant (voedselplant van rups).

De plantensoorten zijn nogal selectief ingesteld: een aantal soorten opent hun bloemen alleen overdag, bijvoorbeeld een teunisbloem opent pas tegen de avond en een leeuwenbek doet zijn bek niet open! Vlinders gebruiken de op dat moment voorradige nectar van de bloemen als voeding en voor voeding van rupsen een plant als waardplant.

Relatie flora met waargenomen vlindersoort.

De populatie van een vlindersoort is afhankelijk van aanwezigheid van de waardplant. Door het koppelen van de vlindersoort aan de waardplant krijg je inzicht in de flora van de biotoop.

Deze relatie is wederkerig en is ecologisch gezien van grote waarde!

Beide schrijvers zijn niet alleen geïnteresseerd in vlinders maar ook in planten en vogels.

Bijkomende interesse is ook fotografie en dit is bij identificatie van nachtvlinders soms onontbeerlijk.

Waargenomen planten

Diverse orchideeën (grote en kleine keverorchis, moeraswespenorchis, bijenorchis), parnassia, addertong en teer guichelheil (tenella).

Bijkomende waarnemingen

Sporen van bever: afgeknaagde boomstammen en sleepsporen, uitwerpselen van vos en een passerende ree.

De Kleine Beer heeft een rijke flora en fauna en is door de kleine oppervlakte een zeer kwetsbaar natuurgebied en is dus begrijpelijk niet toegankelijk voor het publiek

Karmozijnrood weeskind. Foto: Wim van Vliet.

Kleine vos. Foto: Karel van Rijdsdijk.

Terwijl ik dit stukje zit te typen straalt het zonnetje buiten, maar is het wel erg koud. Het is 9 januari 2024 en voor de verandering hebben we geen regen en harde wind, maar zon en vorst. Stukken beter, al heeft de nachtegaal het beter bekeken, want die is al in juli-september vorig jaar vertrokken naar Noord-Afrika. Als de broedtijd erop zit heeft hij zijn taak hier in Nederland volbracht en vertrekt lekker naar warmere oorden om pas half april weer terug te komen. Als eerste komen de mannetjes en zij gaan dan gelijk een territorium bezetten. Bij ons in de buurt is dat vaak in de duinen. Nu is het wachten op het vrouwtje. Via zijn zang, zowel overdag als 's nachts, geeft hij de grenzen van zijn gebied aan en probeert zo het vrouwtje te verleiden tot de paring. Is dit gelukt dan wordt door het vrouwtje rond half mei een nest laag bij de grond gebouwd. Vaak tussen de brandnetels of bramen (veilig!) en pas bij 17° tot 30° C,

want ze houden heel erg van warmte. Het nest is een kluwen van twijgjes, mos, doge bladeren en een paar veertjes. Manlief houdt toezicht op de bouw en zorgt voor de muzikale omlijsting. Het vrouwtje legt na de paring en de bouw van het nest 4-5 eieren en broedt ze in ongeveer 13 dagen uit, terwijl het mannetje haar van voedsel voorziet en nog alleen overdag zingt. De jongen blijven nog rond de 12 dagen lekker in het nest en worden na het uitvliegen nog ± 2 weken verzorgd door zowel pa als ma. Daarna is het echt tijd om uit te vliegen en beginnen ze zich voor te bereiden op de

trek naar Noord-Afrika.

Wij krijgen deze zangvogel met zijn grote zwarte ogen, bruine verenkleed, lichtere onderkant en keel en kastanjebruine staart niet vaak te zien, maar vanaf half april krijgen we hem wel te horen. Zowel overdag als 's nachts. Man en vrouw zijn vrijwel gelijk voor ons mensen, maar alleen het mannetje

zingt. Zo onopvallend als hun verschijning is, zo opvallend is de zang. Deze is langdurig, afwisselend en vooral luid. Soms met een geluidspiek van wel 95 decibel. Dit is voor ons mensen de grens van geluidsoverlast. De naam "nachtegaal" betekent dan ook in het oud-Germaans "gillen of zingen". Al in de oudheid waren ze het onderwerp

van verering en er zijn veel liedjes, gedichten en verhalen over ze gemaakt. En nog steeds heeft de nachtegaal een apart plekje in het vogelrijk en wordt door ons gezien als symbool van de liefde en bringer van de lente. Vanaf mei neemt de zangactiviteit erg af, want dan hebben ze alle energie nodig om de jongen te voeren. Het voedsel wordt

gezocht op de grond en bestaat uit spinnen, insecten, kleine dieren en ook wel bessen.

Sinds de jaren '80 zijn er helaas minder broedgevallen en staan ze op de Rode Lijst genoteerd als kwetsbaar. Vroeger werden ze jammer genoeg zelfs gevangen, omdat ze zo mooi zongen.

Maar ze kunnen niet tegen gevangen zitten en

stierven dan ook gegarandeerd. Zo jammer! Door verdroging van bossen ontstaat er een te ruige vegetatie waar de nachtegaal absoluut niet van houdt. Ook het verbossen van de duinen en het open maken van de duinvlaktes (verdwijnen van duinstruweel) zorgt ervoor dat ze maken dat ze weggkomen. En dat is toch erg triest, want wie geniet er nou niet van zijn prachtige zang. Want zoals ik laatst las in het boek "*Natuur van maand tot maand*" van M. Lohmann: "Het leren kennen van het gezang van afzonderlijke vogels behoort tot de mooiste bezigheden in de vrije natuur". En zo is het maar net! Jammer voor mij ben ik helemaal niet muzikaal en heb dan ook de nodige moeite om vogels aan hun zang te herkennen, maar genieten doe ik er des te meer van. En dat is eigenlijk wel zo waardevol!

Geraadpleegde literatuur: "Verwildering" van Isbella Tree

Vogelwerkgroep.

De Woensdagtellers

Een groep enthousiaste vogelaars gaat elke woensdag om 08:30 uur met de auto op pad om vogels te kijken. Belangstellenden kunnen gewoon naar de Carpoolplaats Zwarte dijk/N57 komen. Daar worden de excursiegangers ingedeeld in zo min mogelijk auto's.

Grote burgemeester, door woensdagtellers waargenomen op 28 februari 2024 . Foto: Arie Kaak

Activiteitenkalender

datum	wie	wat	tijd	verzamelen
Zaterdag 4-5	VWG	Vroege vogelexcursie *	05.00	P NM, Kreekpad 1 Rockanje
Vrijdag 24-5	KNNV	Symposium * "Met Basiskwaliteit natuur op weg naar een biodiverse omgeving"	13:00	Hoofdkantoor Eneco R'dam-Alexander
Zaterdag 25-5	NHD	Natuurwandeling in het kader van de KNNV-Week van de biodiversiteit	09.00	BC Tenellaplas
Zaterdag 1-6	VWG	Struintocht over de Landtong bij Rozenburg *	09.30	P, Noordzeeweg 6 Rozenburg
Vrijdag 7-6	VWG	Wandeling met de Vogelwerkgroep	19.45	BC Tenellaplas
Zaterdag 15-6	VWG	Vogelexcursie Slikken van Flakkee *	05.30	P, Bieneningeweg 3248 Melissant
Zaterdag 6-7	IWG	Libellenexcursie naar de Kampina *	07.00	P, McDonald, Aveling Hoogvliet
Zaterdag 20-7	IWG	Dagvlinders en libellen in de duinen bij Rockanje *	14.00-16.00	BC Tenellaplas
Zaterdag 24-8	NHD	Excursie-estafette - de hele dag door excursies om bij aan te sluiten	de hele dag	BC Tenellaplas
Zaterdag 5-10	VWG	Euro Birdwatch	08.00	Telpost Slag Maasmond
Zaterdag 19-10	VWG	Vogelexcursie naar Westkapelle *	07.00	P, Delta Expo, Haringvlietplein, Stellendam

* Kijk op de website voor de verplichte aanmelding bij deze activiteit: <https://hollandsedelta.knnv.nl/agenda/>

Kijkt u voor de zekerheid even op onze internetsite of een activiteit doorgaat zoals die hierboven aangegeven staat.

Dit voorkomt tevergeefs reizen en teleurstelling. <https://hollandsedelta.knnv.nl/>

Alle activiteiten georganiseerd door het IVN Voorne-Putten-Rozenburg vindt u op hun website

<https://www.ivn.nl/afdeling/voorne-putten-rozenburg>

Applicom Nederland B.V.

Rondweg 13 • 6515 AS Nijmegen

Postbus 6881 • 6503 GJ Nijmegen

T +31 (0)24 35 22 571

F +31 (0)24 35 22 579

E welkom@applicom.nl

I www.applicom.nl

- Advisering
- Producten
- Montage
- Onderhoud

Applicom is actief in alle disciplines van bouwkundige brandpreventie: advisering, inspectie, ontwikkeling, levering, montage, service en onderhoud. Applicom is VCA** - en al meer dan tien jaar ISO 9001-gecertificeerd.

Vraag 'm
nu gratis
aan!

**Ja, ik ontvang
een proefnummer
cadeau!**

Zuid-Hollands Landschap

Iedereen kan wel wat Zuid-Hollands Landschap gebruiken.

Om inspiratie op te doen of zich te verwonderen. Wilt u kennis maken met natuurnieuws of routes in de mooie gebieden die de Stichting Het Zuid-Hollands Landschap beschermt. Vraag dan een gratis proefnummer aan.

Het proefnummer mag vrijblijvend en zonder verplichtingen worden gestuurd aan:

Voornaam	☐ m ☐ v
Achternaam	
Adres	
Postcode	
Woonplaats	

Stuur deze bon naar: Stichting Het Zuid-Hollands Landschap, t.a.v. de Beschermersadministratie, Antwoordnummer 10202, 2600 WB Delft of ga naar www.zhl.nl/proefnummer

Port Betaald
Port Payé
Pays-Bas

www.editoo.nl

Natuurvereniging Hollandse Delta

Ledenadministratie : Marianne op den Dries, Witte de Withplein 5, 3223 SM Hellevoetsluis
☎ 0181 – 318 329 ✉ ledenadministratie@hollandsedelta.knnv.nl

In de **BRANDING**

tijdschrift van de
Natuurvereniging Hollandse Delta
(een afdeling van de KNNV)

In de BRANDING bevat mededelingen van de
Natuurvereniging Hollandse Delta en verschijnt
viermaal per jaar:

1 februari, 1 mei, 1 september en 15 november.

Kopij inleveren bij Tom van Wanum in Word-formaat
en foto's separaat naar e-mail:

tomvanwanum@xs4all.nl

Inleveren vóór 1 januari, 1 april, 1 augustus en 15
oktober

Redactie:

Jan Alewijn Dijkhuizen, Marianne op den Dries, Peter
Vermaas, Tom van Wanum.

Lidmaatschap en contributie:

Jaarcontributie 2024

met automatische incasso: € 35,75

huisgenootleden: € 10,25

jeugdleden (tot 26 jaar): € 16,50

donateurs: € 20,00

Bank: Triodos rekening nummer:

NL18 TRIO 0254 6500 31

t.n.v. KNNV afd. Hollandse Delta te Hellevoetsluis.

Lidmaatschap- en donateursperiodes lopen van jan.
t/m dec.

Opzeggen lidmaatschap: Altijd twee maanden voor
het einde van het verenigingsjaar, dat is dus vóór 1
november.

Werkgroepen en coördinatoren:

Insecten: Jaap van Elst

insectenwerkgroepHD@gmail.com

Natuur & Beleid: Piet Mout

knnvnatuurenbeleid@gmail.com

Paddenstoelen: Els Jonkers

paddenstoelenwerkgroepHD@gmail.com

Planten: Theo Hagendoorn

plantenwerkgroepHD@gmail.com

Vogels: Peter Vermaas

vogelwerkgroepHD@gmail.com

Zoogdieren: Jan Alewijn Dijkhuizen

janalewijnwijkhuizen@kpnmail.nl

Ecologie: Piet Mout (ai)

werkgroeppecologie.knnv.hd@gmail.com

Dagelijks Bestuur:

Voorzitter: Petra van Nes-de Man

voorzitter@hollandsedelta.knnv.nl

Penningmeester: Ad Wennekes

penningmeester@hollandsedelta.knnv.nl

Secretaris: Peter Vermaas

secretaris@hollandsedelta.knnv.nl

Officiële stukken, verzoeken aan werkgroepen etc.
naar het postadres:

Schudegge 17, 3224 BP Hellevoetsluis

Bestuursleden

Hans op den Dries (PR aanspreekpunt)

lunde06540@upcmail.nl

Erik Ketting

e.ketting6@upcmail.nl

Piet Mout

pietermout1950@gmail.com

Jos Schreiner

j.schreiner@upcmail.nl

Tom van Wanum

tomvanwanum@xs4all.nl

Ledenadministratie

Marianne op den Dries

ledenadministratie@hollandsedelta.knnv.nl

Nieuwe leden, adreswijzigingen en alle andere leden-
mutaties naar het postadres:

Witte de Withplein 5, 3223 SM Hellevoetsluis

Internetsite KNNV afd. Hollandse Delta

<http://www.knnv.nl/hollandsedelta>

Webmaster: John van der Knaap

webmaster@hollandsedelta.knnv.nl

Contentmanager website: Marianne op den Dries

Nieuwsbriefredactie: tomvanwanum@xs4all.nl

© Natuurvereniging Hollandse Delta

Voorpagina: Huismus

(Foto: Peter Vermaas)

